

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 12/2008 vp

Hallituksen esitys laiksi tupakkaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2008 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi tupakkaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta (HE 115/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla määrännyt, että sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan on annettava asiasta lausunto valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- finanssisihteeri Jenni Oksanen, valtiovarainministeriö

- neuvotteleva virkamies Olli Simonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- kehittämisspäälikkö Meri Paavola, Kansanterveyslaitos
- tulosaluejohtaja Pekka Hakkarainen, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
- tiedustelupäälikkö Sami Rakshit, Tullihallitus
- johtaja Perttu Ratilainen, Philip Morris Finland Oy.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet Altadis Finland Oy ja British American Tobacco Nordic.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan tupakkaverosta annetun lain liitteenä olevaa verotaulukkoa muutettavaksi siten, että savukkeiden, sikarien sekä piippuja savuketupakan veroa korotettaisiin keskimäärin 10 prosenttia. Savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan veroa korotettaisiin keskimäärin 25 prosenttia. Korotuksen seurauksena savukkeiden hintojen arvioidaan nousevan

keskimäärin noin seitsemän prosenttia ja savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan keskimäärin noin 16 prosenttia.

Samalla korotettaisiin savukkeiden ja savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan vähimmäisvalmisteveroa yhdellä prosenttiyksiköllä 91 prosenttiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Tupakkatuotteiden hintojen korottaminen on kaikkein tehokkain yksittäinen keino tupakoinnin vähentämiseksi. Hinnan korotus verotuksen muuttamisella vähentää tupakoinnin aloittamista, tupakoivien polttamia savukemääriä ja lisää lopettavien määrää. Valiokunta pitää myönteisenä, että hallituksen esityksen perusteluissa on tuotu monipuolisesti esiin sekä tupakan haitallisia terveysvaikutuksia että hinnan vaikutusta tupakkatuotteiden kulutukseen.

EU-maista Yhdistynyt kuningaskunta, Ranska, Ruotsi ja Saksa ovat terveystoliittisista syistä nostaneet tupakkatuotteiden hinnat korkeiksi. Irlannissa, Norjassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa hinnat ovat lähes kaksinkertaiset Suomeen verrattuna. Vaikka matkustajatuonti sekä harmaiden ja laittomien markkinoiden osuus on hinnankorotusten seurauksena voinut kasvaa huomattavasti, on näissä maissa ratkaisun terveystoliittisiä etuja pidetty selvästi haittoja suurempina. Valiokunta pitää hallituksen esityksessä ehdotettua tupakkaveron nostamista tässä vaiheessa riittävänä ja terveystoliittisesti oikeasuuntaisena. Valiokunta pitää tärkeänä, että tupakkaverojen maltillisia korotuksia jatketaan tulevana vuosina terveyden edistämisen tavoitteiden mukaisesti.

Suomessa savukkeiden veroaste on nykyisin 57 prosenttia vähittäismyyntihinnasta eli sama kuin EU-maissa säädetty vähimmäistaso. Vaikka tupakkatuotteiden hinnat ovat viime vuosina nousseet yleisten kuluttajahintojen tahdissa, on tupakan reaalihintaa pysynyt ennallaan tai jopa laskenut. Ehdotettujen veronkorotusten jälkeen nousee halpojen savukkeiden hinta arviolta yhdeksän prosenttia ja kalliimpien noin 6,5 prosenttia. Kysytyimmän hintaluokan savukeaskin hintaan veronkorotus aiheuttaa arviolta 29 sentin korotuksen. Tupakkaveron tuotoksi arvioidaan uudistuksen jälkeen noin 650 miljoonaa euroa vuonna 2009 (lisäystä 35 miljoonaa euroa). Valiokunta pitää ehdotettua arvoperusteista veronkorotusta perusteltuna, koska se voimistaa

mekanismia, jolla veron määrä nousee vähittäismyyntihintojen noustessa.

Tilastoidun kulutuksen arvioidaan korotuksen jälkeen laskevan noin viisi prosenttia, mutta matkustajatuonnin lisääntymisen vuoksi kokonaiskulutuksen väheneminen jää arviolta 2,5 prosenttiin. Kuten esityksen perusteluissa todetaan, on tupakasta aiheutuviin kustannusten arvioiminen monimutkaista. Sosiaali- ja terveystalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten tutkimusten perusteella on arvioitu, että tupakoinnista aiheutuvat sairaala- ja avohoidon kustannukset ovat vuositasolla noin 250 miljoonaa euroa. Esimerkiksi keuhkohtaumatauti sairastaa Suomessa noin 200 000 potilasta. Lisäksi kustannuksia aiheuttavat tupakan aiheuttamat sairauksissaolot, työkyvyttömyys ja ennenaikaiset kuolemat.

Itse kääritystä savukkeesta maksettava tupakkavero on euromääräisesti teollisesti valmistettua savuketta alhaisempi. Esimerkiksi keskihintaisen tehdasvalmisteisen savukkeen vero (10—11 senttiä/savuke) on kaksinkertainen keskihintaisen itsekäärityn savukkeen veroon (5—6 senttiä/savuke) verrattuna. Irtotupakan terva- ja nikotiinipitoisuuksiin ei ole kohdistettu rajoituksia eikä valvontaa, eikä pitoisuuksista ole velvollisuutta ilmoittaa pakkausmerkinnöissä. Haitallisten aineiden kertyminen elimistöön voi irtotupakan kohdalla olla suurempi myös käytetyn tupakkamäärän takia ja sen vuoksi, että irtotupakkaa saatetaan käyttää ilman filteriä. Valiokunta pitää tämän vuoksi perusteltuna, että irtotupakan veroa ehdotetaan korotettavaksi 25 prosenttia eli selvästi savukkeiden veronkorotusta enemmän. Itse käärittyjen ja tehdasvalmisteisten savukkeiden välinen hintaero säilyy kuitenkin suurena, ja tätä eroa tulee valiokunnan käsityksen mukaan pyrkiä edelleen kaventamaan.

Valiokunta toteaa, että kohdentamalla tupakkaveron korotusta halpoihin tupakkatuotteisiin voidaan vaikuttaa erityisesti nuorten tupakointiin, koska halvat tupakkatuotteet lisäävät nuorten tupakoinnin aloittamista ja tupakasta riippu-

vaiseksi tulemista. Toisin kuin aikuisten tupakointi, ei nuorten tupakointi Suomessa ole merkittävästi alentunut. Eurooppalaisissa vertailuissa suomalaisnuoret tupakoivat edelleen keskitasoa enemmän ja tupakointi aloitetaan suhteellisen varhaisella iällä.

Tupakointi on erityisesti vähiten koulutettujen ja huonoimmassa sosioekonomisessa asemassa olevien terveysongelma. Ero ilmenee myös nuorten tupakoinnissa. Hallituksen esityksen mukaan ammattiin opiskelevista tupakoi päivittäin 41 prosenttia, kun vastaava luku lukiossa opiskelevilla on 13 prosenttia. Valiokunta korostaa, että erityisesti nuorten tupakoinnin vähentämiseen on pyrittävä kaikin käytettävissä olevin keinoin, koska se on tehokkain tapa vaikuttaa tupakoinnin yleisyyteen väestötasolla. Taloudellisiin vaikuttimiin vetoavat keinot tuke-

vat muun muassa terveyskasvatuksen, mainontakieltojen ja myynti-ikärajojen vaikutusta.

Tupakkalain 27 §:n mukaan tupakkaveron tuotosta tulee käyttää vähintään 0,45 prosenttia tupakoinnin ehkäisytyöhön, terveyskasvatukseen sekä terveyskasvatusta tukevaan tutkimukseen seurantaan ja toimintaan tupakoinnin vähentämiseksi. Vuoden 2009 talousarviossa terveyden edistämisen määrärahaksi ehdotetaan 9,3 miljoonaa euroa. Valiokunta toteaa, että määrärahan riittävyttä ja kohdentamista erityisesti tupakoinnin vähentämiseen on syytä seurata.

Lausunto

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että lakiehdotus hyväksytään.

Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Jukka Mäkelä /kok
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Håkan Nordman /r
jäs.	Risto Autio /kesk	Paula Sihto /kesk
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Satu Taiveaho /sd
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Lenita Toivakka /kok
	Arja Karhuvaara /kok	Erkki Virtanen /vas.
	Anneli Kiljunen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.